

TÓTH EMIL

Néhány illemszabály alkalmazása és nyelvünk jobbítása az egészségügy mindennapjaiban

„Az, ki honi nyelvünk mellett van,
nemzetünk létét hordja szívében.”
(Széchenyi)

A betegellátó tevékenység a társadalom szinte minden tagjával előbb-utóbb kapcsolatba kerül. Nem mindegy, főleg a betegeknek, hogy egészségügyi intézményeinkben hogyan fogadják, milyen az első benyomásuk. Ismeretes, hogy mindez közvetve vagy közvetlenül meghatározhatja a betegek közérzetét; végső sorban a kórházi magatartását, illetőleg a későbbi gyógyulását. De a kórházi személyzet munkája is nagyban függ a rábízottak közérzetétől és befolyásolhatja a gyógyító tevékenységüket.

AZ ELSŐ A KÖSZÖNÉS!

Ugyanis, ha valakivel találkozunk vagy valamilyen intézménybe, kórházba, társaságba, vagyis emberek közé megyünk, a köszönés bizonyítja társadalmi és emberi létünket.

Milyen is legyen ez? Mindenekelőtt egyszerű, egységes, mindenki által elfogadható, befogadható és tisztességes; ne okozzon senki számára megalázást és kivételezést. Így a napszoknak megfelelően legyen „Jó reggelt!”, „Jó napot!”, „Jó estét!”, „Jó éjszakát!”. Az egyéb köszönési formákat (Szia, Csókolom, Tisztelem stb.) csak intézményen kívül használhatjuk. Természetesen jó lenne, ha ez a kivételezés sem lenne! E sorok írója 25 évig volt osztályvezető főorvos, és ehhez mindig ragaszkodott, baja ebből sohasem származott. A példamutatás azonban itt is nagyon fontos. Nálunk a családban az unokák is mindig a napszoknak megfelelő köszöntéssel üdvözlik a felnőtteket.

MEGSZÓLÍTÁS

Nehezebb a helyzet a megszólításokkal, amelyeket annyira átpolitizáltak a parancsuralmi rendszerekben. Még jó, hogy elég gyorsan kezd tisztázódni a helyzet. Régen az elvtársnő, elvtárs volt a vezető, illetve feleségük, férjük megszólítása, míg a „szegényeké” a néni meg a bácsi. Ez volt ám az igazi megkülönböztetés és kirekesztés! Szerencsére ennek az időszaknak is vége.

Helyesebb tehát az „Uram”, „Asszonyom” megszólítás, de mindenkinek! Használható még ebben a körben a „Hölgyem”, a „Kisasszony” vagy a „Fiatalúr” megszólítás is. Vagyis fajra, valásra, foglalkozásra, valamint a társadalomban elfoglalt helyzetére való tekintet nélkül, *mindenkinek ugyanazt, ugyanúgy!*

Ide tartozik a megalázó maga szó használata, amely helyett szerencsére van szebb és már elfogadott szó: az „ön”, az önözés. Az előbbiben bent van a lekezelés és egy kicsit a lenézés is, amelyekből sajnos a magyar népnek elég sok jutott történelme folyamán.

Ugyanígy elfogadhatatlan, amikor a kórházban fekvő beteget „egyeske”, „ketteske” stb. megjelöléssel illeti a kezelőszemélyzet. Ennyire személytelenné, szinte tárgyként és nem emberként kezelni a betegeket szinte már *bűn!*

LEVELEZÉS, TÁVBESZÉLÉS, VILLANYPOSTA

A harmadik fontos módja a kapcsolattartásnak a levelezés, a távbeszélés, a villanyposta és egyéb formái az effajta érintkezésnek. Az Európai Unióban *szabály*, sőt, *iratlan törvény*, hogy a *levélre 1 héten belül*, a *távbeszélőhívásra pedig 48 órán belül köteles mindenki válaszolni*. Hogy ez mennyire hiányzott korábban, álljon itt egy tanulságos és megrendítő eset. Levélben érdeklődik felvételről (beutaló birtokában) egy szabolcsi beteg. Azonnal válaszolok, megjelölve a felvétel napját. Szerencsés megérkezésekor szó szerint a következőket mondta: „Főorvos Úr, nem is gondoltam, hogy levelemre válaszolni fog.” Merem remélni, hogy ennek a feudális társadalmi viszonyokra oly jellemző mondatnak a szelleme ma már végképp a múlté.

Végül negyedikként a levélcímzést hozom fel. Nem lehet a puzta nevet írni a levélre. A helyes címzés a következő: elsőként a név, utána az „Úrnak”, az „Úrasszonynak” stb. megjelölés és végül a foglalkozást, társadalmi rangot vagy egyéb kifejezést írjuk, már ezek alá.

Pl.: Dr. Kiss János úrnak, Dr. Kiss Jánosné úrasszonynak, Dr. Kiss Jolán úrhölgynek,
egyetemi tanár, osztályvezető főorvos, főmérnök, tanár, polgármester stb.

Ezen helyes címzéssel a címzett társadalmi rangját, foglalkozását jelöljük és adjuk meg ezzel a tiszteletet. Így hozzájárulunk ahhoz az elvhez, hogy jogilag mindenki egyforma, mindenkit megillet az egyforma megszólítás, hiszen jelezzük: mindenki úr, úrasszony stb., függetlenül az egyéb körülményektől.

Csupán a *puzta név használata megalázó*, szinten mindenki védelme nélkül álló, személytelen valami.

Ami pedig a *távbeszélést illeti*, szintén van elfogadott szabály,

amely így hangzik: *Ha a hívott fél jelentkezik, akkor köszönök és bemutatkozok, utána kérem a hívott személyt.* Mindezt tisztelettel és kedvesen! Megengedhetetlen, amikor a hívó – legyen bármilyen beosztásban lévő személy – minden köszönés nélkül, csak a nevét mondja be. Ezzel mintegy jelezve, itt nincs jó modor, nincs tisztesség, itt ő az úr. Istenem, de jó lenne erről is végleg megszabadulni!

HASZNÁLJUNK VILÁGOS ÉS ÉRTHETŐ MAGYAR KIFEJEZÉSEKET

Helytelen, amikor kórházvezetést mondunk *vezetőség* helyett. Az előbbi megfoghatatlan, elvont és személytelen, míg az utóbbi élő személyekre vonatkozik, ami a valós helyzetet tükrözi.

Ehhez hasonló, amikor a tömegtájékoztatásban azt halljuk vagy látjuk: „Kedves Hallgató!”, „Kedves Hallgatók!” vagy „Kedves Néző!”, „Kedves Nézők!”.

Helyesen a fentiek miatt: „Kedves Nézőnk!”, „Kedves Nézőink!”, illetőleg „Kedves Hallgatónk!”, „Kedves Hallgatóink!”.

Ugyancsak minden ésszerűséget nélkülöz a kórház építésekor használt hotelszárny elnevezés. Miután a kórház sohasem lesz szálloda, a „fekvőbetegszárny (fekvőbetegrészleg)” a helyes megjelölés, a „műtőrészleg”, a „kezelőrészleg (kezelőegység)” kifejezésekkel egyetemben.

Miért tусolás a *zuhanyozás*, és miért nem terméktelenítés a sterilizálás.

Végül ne mondjuk a hűtőt meg a műtőt két „t”-vel és a japánt pedig két „p”-vel, valamint a tele szót két „l”-lel.

A világos, értelmes, tiszta beszéd ugyanis nemcsak a nyelvünket gazdagítja, hanem elősegíti a tisztánlátást és a szakmai eligazodást is!

Ennél felháborítóbb a gyakran használt *rezidens* szó, és a ve-

le kapcsolatban kialakult néhány szó értelmezése és felesleges használata.

Először is: már megint utánozunk másokat! Még ki sem hevertük a százéves porosz felsőoktatási képzést, és fel sem ocsúdunk a szovjet orvostovábbképzés minden szörnyűségéből, itt vagyunk az angolszász rezidensképzésnél. Hogy a korrallal haladni kell és a jót bárkitől át kell vennünk, azt hiszem, ezzel mindenki egyetért. Gróf Széchenyi István is arra ösztönözte nemzetét, hogy a szakemberek lássák a világot, a jót hozzák haza, gyarapítsák ezzel a magyar tudományt és egyéb mesterségbeli tudást. De ne úgy, hogy teljesen ellentétes legyen a magyar szellemiséggel és nem biztosítja a haladást. Mert ha ez nem úgy van, akkor anarchista, kozmopolita próbálkozás az egész. Ugyanis az angolszász területen más a középiskolai képzési rendszer és az ehhez kapcsolódó felsőoktatási képzés is. Nem lehet csak úgy egyiket ráhúzni a másikra. Sajnos, most ennek vagyunk tanúi. Jól tükrözi ezt maga a név: a „rezidens” szó is. A latin eredetű rezidens szó, akár a *resedeo*, akár a *resido* igékből származtatjuk: ügyintézőt, helytartót stb. jelent. Itt említendő még a „tutor”, vagyis a ’gyám’, ’oltalmazó’ szó is.

Nem lenne egyszerűbb a „központi gyakornok” (ez már volt egyszer), az „orvosgyakornok” vagy egyszerűen a „gyakornok” szavakat használni az érintettek megjelölésére, akik mellé „tanácsadót”, „felügyelőt”, „segítőt” jelölnének ki?

IRODALOM

- Tóth Emil: Orvosi szavaink helytelen értelmezéséről és néhány felesleges idegen szó használatáról Magyar Orvosi Nyelv, 2002. 1: 34.
 Bakos Ferenc: Idegen szavak kéziszótára. Terra Kiadó, Budapest, 1963.
 Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1973.